ISSN 2410-0897 (Print)
ISSN 3041-1289 (Online)

blended learning contexts.

Key words: *emotional intelligence, junior schoolchildren, emotional sphere, educational practice, pedagogical technologies, social skills.*

References

1. Hryshchenko, S. V., & Shutko, M. A. (2023). Osoblyvosti sotsializatsii ditei v umovakh dystantsiinoho navchannia [Peculiarities of children's socialization in conditions of distance learning]. In *Pedahohika vyshchoi shkoly: Dosvid i tendentsii rozvytku* (pp. 19-22). Zapoizhzhia.
2. Kotyk, T. M. (2020). Nova ukrainska shkola: Teoriia i praktyka formuvannia emotsiinoho intelektu v uchniv pochatkovoi shkoly: Navch.-metod. posib. [New Ukrainian school: Theory and practice of emotional intelligence formation in primary school students: Teaching and methodical guide]. Aston.
3. Mahdysiuk, L. I., & Androsiuk, L. V. (2022). Teoretyko-metodolohichnyi analiz osoblyvostei rozvytku emotsiinoho intelektu u molodshykh shkoliariv zasobamy ihrovykh tekhnolii [Theoretical and methodological analysis of the peculiarities of emotional intelligence development in junior schoolchildren by means of game technologies]. *Perspektyvy ta Innovatsii Nauky*, *10*(15), 495-503.
4. Melnyk, O. M. (2020). Rozvytok emotsiinoho intelektu molodshykh shkoliariv [Development of emotional intelligence in junior schoolchildren]. *Pedahohika Formuvannia Tvorchoi Osobystosti u Vyshchii i Zahalnoosvitnii Shkolakh*, *73*(1), 128-133.
5. Nosenko, E. L., & Kovryha, N. V. (2018). Emotsiinyi intelekt yak intehralna osobystisna vlastyvist [Emotional intelligence as an integral personal property]. *Praktychna Psykholohiia ta Sotsialna Robota*, *9*, 22-27.
6. Fohel, T. M. (2018). Emotsiinyi intelekt vchytelia yak zaporuka efektyvnosti navchalnoho protsesu [Teacher's emotional intelligence as a guarantee of educational process effectiveness]. *Naukovyi Chasopys NPU im. M. P. Drahomanova. Seriia Pedahohichni Nauky: Realii ta Perspektyvy*, *60*, 200-202.
7. Chekanovska, I. (2021). Formuvannia emotsiinoho intelektu v uchniv pochatkovoi shkoly: Teoriia i praktyka [Formation of emotional intelligence in primary school students: Theory and practice]. *Veresen*, *3*(90), 34-44.
8. Cherniavska, A. (2012). Emotsiinyi intelekt – zaporuka uspishnoho navchannia [Emotional intelligence – a guarantee of successful learning]. *Molod i Rynok*, *12*, 136-139.
9. Bar-On, R. (1997). *Emotional Intelligence Inventory (EQ-i)*. MultiHealth Systems.

Авторське право ©2025 автори, всі права захищено. Автори погоджуються, що ця стаття залишається у відкритому доступі на умовах Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License.

Отримано редакцією 30.07.2025 р.
Прийнято редакцією 30.08.2025 р.
Опубліковано 1.09.2025 р.

УДК 373.3:316.77
DOI: 10.31376/2410-0897-2025-2-58-253-258

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ МЕДІАГРАМОТНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ У КОНТЕКСТІ ЦИФРОВИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Лісневський Андрій Павлович
аспірант кафедри педагогіки і психології початкової освіти
Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка
e-mail: spaceman449@gmail.com
ORCID ID: 0009-0006-2952-4467

У статті висвітлено проблему формування медіаграмотності в учнів початкової школи в умовах цифрових трансформацій освітнього середовища. Визначено загальні положення щодо розуміння медіаграмотності як складника базових освітніх компетентностей молодших школярів. Окреслено основні компоненти, що мають формуватися в дітей під час освітнього процесу, зокрема критичне мислення, здатність аналізувати інформаційні повідомлення, навички безпечного використання медіа. Розкрито провідну роль учителя у формуванні медіаграмотної поведінки в учнів, а також визначено напрями педагогічного супроводу в цифровому середовищі.

Ключові слова: *молодші школярі, медіаграмотність, цифрова трансформація, критичне мислення, інформаційна безпека, педагогічна підтримка, відеоконтент.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Цифровізація суспільства докорінно змінює підходи до навчання, спілкування та сприймання інформації, що особливо важливо в умовах початкової школи, коли формується світогляд дитини. Сучасні молодші школярі стикаються з великою кількістю медіа – від освітніх відео до інтерактивних платформ, і при цьому потребують умінь критично осмислювати, аналізувати та безпечно використовувати медіаконтент. Формування медіаграмотності на цьому етапі освіти є не лише інноваційним підходом, а й нагальною потребою, продиктованою часом. Незважаючи на наявність концептуальних основ медіаосвіти, питання її впровадження в систему початкової освіти досі потребує ґрунтовного теоретичного переосмислення, адаптації до вікових особливостей дітей молодшого шкільного віку та узгодження з новими цифровими реаліями. Саме тому актуальним постає завдання аналізу теоретичних засад формування медіаграмотності учнів початкових класів у контексті цифрових трансформацій.

ISSN 2410-0897 (Print)
ISSN 3041-1289 (Online)

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю: визначити ключові складники медіаграмотності молодших школярів у контексті сучасного інформаційного середовища; оцінити вплив медіаграмотності на навчальну успішність, інформаційну культуру та рівень безпечної поведінки учнів у цифровому просторі; розробити практичні рекомендації для педагогів, батьків та учасників освітнього процесу щодо впровадження інструментів і стратегій розвитку медіаграмотності в початковій школі.

Аналіз останніх досліджень із зазначеної проблеми. Останні роки спостерігається зростання інтересу до дослідження медіаграмотності молодших школярів, зумовлене активним упровадженням цифрових технологій у навчальний процес, збільшенням інформаційного навантаження на дітей та необхідністю формування у них критичного мислення й навичок безпечної взаємодії з медіаконтентом. Аналіз наукової літератури свідчить, що дослідження в цій галузі охоплюють різні аспекти: визначення структури медіаграмотності, педагогічні умови її формування, розроблення методик інтеграції медіаосвіти в освітній процес. Для нашого дослідження важливим є визначення складників медіаграмотності молодших школярів. Означену проблематику досліджували такі вчені, як: О. Мокрогуз, Т. Бакка, О. Бурім, О. Волошенюк, Р. Євтушенко, Т. Мелещенко, Джеймс Поттер, які визначають медіаграмотність як сукупність знань, умінь та навичок, що забезпечують здатність дитини усвідомлено сприймати, критично оцінювати, аналізувати, інтерпретувати, а також етично і безпечно використовувати інформаційні повідомлення. Зокрема, О. Мокрогуз окреслює такі компоненти медіаграмотності: вміння розрізняти достовірну й недостовірну інформацію, критично аналізувати зміст, дотримуватися етичних норм комунікації та авторських прав. Джеймс Поттер у своїй моделі пропонує поділ медіаграмотності на когнітивний, емоційний, естетичний та моральний компоненти, акцентуючи на їхньому формуванні з раннього віку. О. Волошенюк у вітчизняному контексті підкреслює важливість розвитку навичок аналітичного читання медіатекстів, розпізнавання маніпуляцій та візуальної грамотності, як складників медіаосвітнього процесу в початковій школі. Ми поділяємо підхід, викладений у програмі курсу «Я у медіапросторі», створений за редакцією О. Волошенюк та І. Іванової, де медіаграмотність розглядається як інтегративна компетентність, що включає критичне осмислення медіаконтенту, вміння розрізняти правдиву і маніпулятивну інформацію, свідоме та етичне споживання медіапродукції, а також створення власних медіатекстів відповідно до норм безпеки. Аналіз досліджень вітчизняних і зарубіжних учених дав змогу виявити низку невирішених питань у галузі формування медіаграмотності молодших школярів. Вважаємо, що необхідні подальші дослідження щодо ефективності методик упровадження медіаосвіти в початковій школі в умовах цифрової трансформації освіти. Актуальними залишаються питання адаптації програм до вікових і соціокультурних особливостей дітей, створення валідних інструментів для оцінювання рівня медіаграмотності, а також дослідження довготривалого впливу сформованої медіаграмотності на навчальну успішність, психологічне благополуччя та інформаційну безпеку дітей. Особливої уваги потребує питання реалізації медіаосвітніх підходів в умовах кризових ситуацій – війни, кіберзагроз, зростання популярності генеративного штучного інтелекту.

Метою даної статті є дослідження основних теоретичних засад формування медіаграмотності як ключової компетентності учнів початкових класів у контексті цифрових трансформацій, а також визначення основних змістових характеристик цього поняття з урахуванням вікових особливостей молодших школярів.

Виклад основного матеріалу з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Медіаграмотність у добу цифрових трансформацій розглядається як наскрізна інтегральна компетентність, що забезпечує молодшому школяреві здатність безпечно й усвідомлено взаємодіяти з інформаційними потоками, критично осмислювати контент і водночас творити власні медіаповідомлення. Сучасний першокласник проводить у мережі понад три години щодня, а ще кілька років тому цей показник був удвічі меншим [1, с.3]; за даними опитувань, 59 % дітей від 8 до 17 років не змогли розпізнати рекламний контент, замаскований під навчальний, у результатах пошуку [2, с.3], а кожен третій стикається з кібербулінгом [3, с.7]. Ці виклики потребують системної педагогічної відповіді, де учитель перетворюється з транслятора знань на медіафасилітатора й наставника з цифрової безпеки. Українські програми «Я досліджую світ» та курс «Я у медіапросторі» пропонують поетапне занурення: на першому рівні учні вчаться розпізнавати інформацію як ресурс, відрізняти факт від оціночного судження, окреслювати ознаки достовірного джерела; далі переходять до виявлення маніпулятивних прийомів у рекламі, аналізу новин на предмет фейків і мови ворожнечі, виробляючи навички перевірки через крос-факти та контекст. Кульмінацією стає творча продукція: створення фотоколажів, подкастів, міні-анімацій, що формує не лише критичне, а й проактивне ставлення до медіа. Теоретичні основи цієї компетентності спираються на кілька взаємодоповнювальних концептів. По-перше, семирівнева модель W. J. Potter – аналіз, оцінювання, групування, індукція, дедукція, синтез та абстрагування [4, с.16]. Зазначена модель навчає дітей порівнювати власний досвід із контентом, будувати гіпотези й перевіряти їх у реальному інформаційному полі. По-друге, у низці українських методичних посібників (зокрема «Медіаграмотність у початковій

ISSN 2410-0897 (Print)
ISSN 3041-1289 (Online)

школі») культурно-комунікативний підхід подається формулою «навчання з медіа і про медіа»: опрацьовуючи тексти, молодші школярі одночасно засвоюють жанрові особливості, тайм-менеджмент екранного часу, техніки емоційної саморегуляції, а також алгоритми безпечної онлайн-комунікації. Реалізація таких ідей вимагає переосмислення підготовки педагога: короткотермінових тренінгів замало; потрібні довготривалі програми з проєктними модулями і практикою змішаного навчання, де вчитель відпрацьовує сценарії медіауроків і алгоритми реагування на ризикові ситуації (провокаційні коментарі, спам, дезінформація). У межах педагогіки партнерства до процесу залучаються батьки – через сімейні медіапроєкти, а також експерти ІТ-сфери й журналістики – через майстер-класи, що демонструють реальні кейси перевірки фактів і візуального сторітелінгу. Таким чином, формування медіаграмотності учнів початкових класів є не епізодичною темою виховних годин, а системною лінією, інтегрованою в усі предмети та позакласну діяльність. Лише за умови цілісної екосистеми, «учитель + учень + родина + медіаспільнота», школяр набуває внутрішніх критеріїв якості інформації, уміння самостійно конструювати сенси і відповідально діяти у цифровій сфері, що й становить ядро його майбутнього інформаційного суверенітету. Однією з ключових складників сучасної початкової освіти є формування медіаграмотності як необхідної складової медіакомпетентності молодших школярів. Це особливо актуально в умовах цифрових трансформацій, що змінюють не лише форму й зміст освітнього процесу, а й саме уявлення про знання, критичне мислення та комунікацію. Відповідно до Державного стандарту початкової освіти, мета освітнього процесу полягає у всебічному розвитку дитини, формуванні її компетентностей і наскрізних умінь з урахуванням вікових та психофізіологічних особливостей [5, с.1]. Ці навички мають стати «м'язовою пам'яттю», як водіння авто – інтуїтивною частиною поведінки. У структурі ключових компетентностей, на які орієнтується система початкової освіти, чітко визначено інформаційно-комунікаційну компетентність. Вона включає не лише опанування основ цифрової грамотності, а й здатність до безпечного та етичного використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчальній діяльності та повсякденному житті. Таким чином, вже на рівні нормативних документів закладено передумови для інтеграції медіаосвіти у початкову школу. Крім того, у стандарті зазначено, що здобувач освіти повинен:

- критично оцінювати інформацію, що надходить із різних джерел, зокрема медіатекстів;
- створювати власні інформаційні продукти – у тому числі за допомогою цифрових пристроїв;
- усвідомлювати наслідки взаємодії з інформаційними технологіями, дотримуючись етичних та правових норм.

Таким чином, формування медіаграмотності у молодших школярів може й повинно розглядатися як інтегрована мета декількох освітніх галузей – передусім мовно-літературної, інформатичної, природничої та соціальної. Завдяки цьому підхід до медіаосвіти набуває системного характеру, де відеоконтент виступає не лише як інструмент мотивації чи ілюстрації, а як засіб формування критичного, творчого й етичного мислення. Розвиток медіаграмотності в учнів початкової школи потребує злагоджених зусиль педагогів, батьків і всіх учасників освітнього процесу. Сучасна освіта, особливо в умовах цифрової трансформації, вимагає переосмислення не лише змісту навчання, а й способів його реалізації. Медіаграмотність, як зазначено у Концепції впровадження медіаосвіти в Україні (2016), є не лише здатністю критично аналізувати інформацію, а й готовністю етично взаємодіяти з медіапростором [6, с.8]. Це водночас і частина загальної культури особистості, і механізм самозахисту в інформаційно насиченому середовищі. Важливо не ізолювати медіаграмотність у межах одного предмета, а зробити її наскрізною компетентністю. Цей підхід успішно реалізується у Фінляндії, де медіаосвіта є складником всіх навчальних дисциплін і спрямована на розвиток не лише технічних, а й соціальних, емоційних, етичних навичок [7, с.1201]. У фінській політиці наголошується, що медіаграмотність – це не лише здатність розпізнавати фейки чи розуміти авторські права, а й усвідомлювати своє місце в медіакультурі та здатність брати активну участь у її формуванні. У той же час саме в родинному колі формуються перші уявлення про безпечне використання цифрових пристроїв, інформаційний вибір та емоційну реакцію на контент. Спільне переглядання медіа, обговорення вражень, створення сімейних блогів чи фотоісторій – усе це не лише зближує родину, а й закладає основи критичного сприйняття інформації. Організаторам навчального процесу – адміністрації закладів, методистам, організаторам позакласної роботи, варто сприяти систематизації медіаосвіти: включати її елементи в освітні програми, планувати регулярні медіапроєкти, створювати тематичні заходи та партнерства з місцевими медіа, бібліотеками, громадськими організаціями. Як показує досвід Фінляндії, одним з факторів успішності є системність і мережевість: чим більше точок дотику має медіаосвіта з іншими сферами – тим глибше й ефективніше вона засвоюється [7]. Нарешті, для забезпечення якості впровадження медіаосвіти необхідний постійний моніторинг: рефлексивне оцінювання з боку вчителів, зворотний зв'язок від учнів і батьків, педагогічні ради, присвячені обговоренню викликів цифрової доби. Це дозволяє не лише коригувати підходи, а й своєчасно реагувати на нові виклики, пов'язані з технологіями, алгоритмізацією, онлайн-небезпеками та емоційним виснаженням учнів. Таким чином, медіаосвіта в початковій школі має стати не епізодичним інструментом, а цілісною стратегією, що підтримується педагогами, родиною та освітнім середовищем

ISSN 2410-0897 (Print)
ISSN 3041-1289 (Online)

загалом. Лише за таких умов медіаграмотність перетвориться з декларативної мети на реальний інструмент формування відповідального, етичного й критично мислячого громадянина інформаційної епохи. У сучасному глобальному суспільстві медіа та інформація є не просто джерелами знань, а середовищем формування ідентичності, моральних орієнтирів і моделей поведінки. Саме тому поняття медіаграмотності виходить далеко за межі технічного вміння користуватися пристроями чи пошуку інформації. Йдеться про формування інтелектуальної незалежності, яка виявляється у здатності розрізняти правдиве й маніпулятивне, співчувати іншому та бути відповідальним за свій інформаційний слід. У звіті ЮНЕСКО наголошується: «Медіа та інформаційна грамотність надає громадянам необхідні компетентності для того, щоб шукати, критично оцінювати, використовувати та створювати інформаційний медіаконтент з розумінням як в офлайн, так і в онлайн-просторі» [8, с.4]. Це твердження акцентує на ключовому: не просто розуміння, а активна, усвідомлена участь у медіапроцесах є ціллю медіаосвіти. В умовах, коли алгоритми визначають, яку інформацію ми бачимо, і коли дезінформація поширюється швидше за правду, здатність бути свідомим учасником інформаційної екосистеми перетворюється на базову громадянську навичку XXI століття. Особливої уваги потребують діти молодшого шкільного віку, адже саме в цьому віці формуються базові когнітивні моделі обробки інформації, з'являються перші уявлення про авторитетність, довіру, достовірність. Якщо школа і родина на цьому етапі не забезпечують структурованого й ціннісно орієнтованого медіаосвітнього впливу, цей простір заповнюють випадкові впливи YouTube-алгоритмів, стрічок TikTok чи ігрових трансляцій. У таких умовах педагогічне завдання полягає не лише у викладанні предмета, а у супроводі дитини в освоєнні медіарозмаїття, у створенні простору, де вона може ставити запитання, помилятися, аналізувати й робити висновки. Не менш важливим є розвиток емпатії та етичного мислення в медіаосвітньому контексті. Медіаграмотна людина – це не лише критик, а й співрозмовник, який чує, розуміє і поважає. У цьому контексті доцільно говорити про медіаосвіту як складову гуманістичного виховання. Зокрема, у фінській моделі чітко прописано: «Медіаосвіта ґрунтується на свободі слова, думки, вираження, переконань і дій, а також сприяє утвердженню прав людини та демократії» [7]. Тобто йдеться не лише про навички, а про цінності, що визначають поведінку людини у віртуальному і реальному світі. Цифрова ера принесла виклики, але й дала унікальні можливості. Відео, аудіо, візуальні сервіси стали новими інструментами навчання. Проте ефективність їх використання залежить не стільки від технологій, скільки від педагогічної майстерності: наскільки ці інструменти інтегровані у логіку уроку, як вони пов'язані з реальним життям дитини, чи мають вони змістове навантаження, що сприяє саморефлексії. Інформаційне суспільство вимагає від кожного, від дитини до вчителя, здатності швидко навчатися, адаптуватися до нових форматів, бути медіапластичним. І саме тому медіаграмотність – це більше, ніж навичка. Це культура. А культура починається з освіти. Медіаграмотність у контексті початкової освіти – це не лише про навички роботи з інформацією. Це про формування стійких основ для критичного, етичного й рефлексивного мислення, що стане фундаментом для свідомого громадянства в інформаційному суспільстві. Початкова школа – це не просто стартова позиція, а стратегічна точка впливу: саме тут закладаються уявлення про те, що інформація може бути достовірною і маніпулятивною, навчальною і розважальною, емоційною і фактологічною. Реальний виклик у роботі з молодшими школярами – не просто познайомити з медіа, а сформувати у дітей здатність до усвідомленого дистанціювання. Це означає: бачити не лише зміст повідомлення, а й мотив його створення, контекст, цільову авдиторію, можливі наслідки. Це не проста задача навіть для дорослого. Але саме завдяки ігровим підходам, аналізу простих прикладів із дитячого контенту, роботі з сюжетами мультфільмів, рекламних відео, дитячих сайтів – можна навчити розрізняти правду й вигадку, факт і думку, емоцію й твердження. Здобутки українських авторів у цій сфері вже мають вагу. У навчально-методичному посібнику «Нова українська школа: організація медіаосвіти в початковій школі» пропонується не просто теоретична модель, а конкретні приклади впровадження медіаграмотності на уроках мовно-літературної галузі, інтегрованого курсу «Я досліджую світ», мистецтва тощо. Важливо, що кожна вправа тут побудована з урахуванням вікової психології молодших школярів, а вчителям надаються не шаблони, а гнучкі конструкції, які можна адаптувати під власний стиль та потреби класу [9, с.124]. Нинішній світ вимагає від учня не лише бути уважним і кмітливим, а й мати сталу здатність до саморефлексії. Сучасна медіаосвіта може допомогти сформувати так званий внутрішній фільтр – коли дитина, сприймаючи інформацію, автоматично ставить запитання: «Хто це сказав?», «Чому це важливо?», «Що в цьому може бути перебільшеним або спрощеним?». Така здатність – це вже не просто навичка, а ознака сформованої медіаграмотності. Водночас варто уникати формалізму. Використання медіатекстів не повинно перетворюватися на формальні завдання – «подивились відео – дайте відповідь на питання». Результативною буде лише така діяльність, у якій учні мають змогу висловити власну думку, порівняти себе з героєм, запропонувати альтернативний розвиток подій, створити щось нове на основі переглянутого. Саме продуктивна діяльність – ключ до розвитку не лише інтелектуальної, а й емоційної та соціальної складової медіаграмотності. У роботі з учнями важливо не уникати складних тем. Реклама, стереотипи, уявлення про чоловіків і жінок, насильство в медіа, агресія в мультфільмах, споживацькі цінності – усе це має бути

ISSN 2410-0897 (Print)
ISSN 3041-1289 (Online)

предметом уважного розбору. І початкова школа – саме той простір, де можна це робити обережно, на безпечних прикладах, але з виховною метою. Учні мають навчитися розуміти, що не кожен яскравий образ є позитивним, що не всі дорослі говорять правду, що іноді реклама маніпулює нашими бажаннями, а не інформує. Ще один виклик – це генеративний штучний інтелект. Він використовується як інструмент для створення фейків, але водночас допомагає їх виявляти. Наприклад, американські соцмережі вже вміють розпізнавати штучний контент і обмежують його поширення, або вимагають позначати походження контенту при завантаженні. Водночас наші педагоги ще не мають достатньої підготовки, щоб ефективно викладати цю тему. І хоча існує великий запит від держави, довготривалі курси поки що – рідкість. Дослідження Рене Гоббс є одним із ключових емпіричних досліджень позитивного впливу медіаграмотності на академічні досягнення учнів. Вона порівняла дві державні школи в штаті Нью-Гемпшир, одна з яких інтегрувала курс медіа та комунікацій у річну програму англійської мови. Результати показали, що учні, які проходили навчання з медіаграмотності, значно покращили здатність критично аналізувати рекламу та новини в друкованих, відео та аудіоформатах порівняно з контрольною групою [10, с.331].

Висновок. Формування медіаграмотності в учнів початкових класів є необхідною відповіддю на виклики сучасного інформаційного суспільства та цифрових трансформацій. Медіаграмотність у цьому віці не є лише технічною навичкою роботи з інформацією, а комплексною компетентністю, що охоплює критичне мислення, емоційну чутливість, здатність до безпечної взаємодії з медіа та готовність до створення власного відповідального контенту. Початкова школа має всі можливості для закладання основ медіакомпетентності за умови. що освітнє середовище буде побудовано на принципах інтеграції медіаосвітніх елементів у зміст усіх навчальних предметів, підтримки дитячої творчості, розвитку рефлексії та формування усвідомленої інформаційної поведінки. Успішна реалізація цього завдання вимагає не лише педагогічної майстерності, а й міжсекторальної взаємодії – школи, родини, громади та державної освітньої політики. У довгостроковій перспективі саме медіаграмотність, сформована з молодшого шкільного віку, стане фундаментом для сталого розвитку демократичного, відповідального та візуально й інформаційно освіченого суспільства.

Список використаної літератури

1. Common Sense Media. The Common Sense Census : Media Use by Kids Age 0–8. 2020. 42 с.
2. Ofcom. Children and parents: Media use and attitudes report 2023. 2024. 85 с.
3. UNESCO. Behind the numbers: Ending school violence and bullying. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. 2019. 64 с. URL: https://www.unicef.org/media/66496/file/Behind-the-Numbers.pdf (дата звернення: 29.04.2025).
4. Potter W. James. Media literacy; 10th ed. Thousand Oaks : SAGE Publications, 2021. 432 с.
5. Державний стандарт початкової освіти. Київ : МОН, 2018. 66 с. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/Book-DSPO-2018.pdf (дата звернення: 29.04.2025).
6. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція) / за ред. Л. А. Найдьонової, М. М. Слюсаревського. Київ : Інститут соціальної та політичної психології НАПН України, 2016. 16 с. URL: https://www.aup.com.ua/uploads/files/concept-media-education-ukraine-2016.pdf (дата звернення: 29.04.2025).
7. Tanrıverdi B., Apak Ö. Analysis of Primary School Curriculum of Turkey, Finland, and Ireland in Terms of Media Literacy Education. *Educational Sciences*: *Theory & Practice*. 2010. Vol. 10. No. 3. P. 1191–1213.
8. UNESCO. Global standards for media and information literacy curricula development guidelines. Paris: UNESCO, 2021. 66 с. URL: https://www.unesco.org/sites/default/files/medias/files/2022/02/Global%20Standards%20for%20Media%20and%20Information%20Literacy%20Curricula%20Development%20Guidelines_EN.pdf (дата звернення: 29.04.2025).
9. Старагіна І. П., Волошенюк О. В., Мокрогуз О. П., Ганик О. В. Нова українська школа: організація медіаосвіти в початковій школі : навч.-метод. посіб. Київ : ПРОПАПІР, 2021. 160 с.
10. Hobbs R., Frost R. Measuring the acquisition of media-literacy skills. *Reading Research Quarterly*. 2003. Vol. 38. No. 3. P. 330–355. URL: https://doi.org/10.1598/RRQ.38.3.2 (дата звернення: 29.04.2025).

MEDIA LITERACY FORMATION IN PRIMARY SCHOOL DURING DIGITAL SHIFTS

Lisnevskyi Andrii
PhD Student, Pedagogy and Psycholohy Educational and Scientific Institute
Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv National Pedagogical University

Introduction. *In the context of the rapid digitalization of modern society, primary school students increasingly encounter media from an early age, ranging from educational platforms to entertainment content. This exposure creates a pressing need to cultivate critical thinking and safe digital behavior. Media literacy is no longer a supplementary skill but a core educational competence. However, the theoretical foundations and practical tools for integrating media literacy into the primary school curriculum remain underdeveloped, especially within the framework of age-appropriate pedagogy and digital transformation challenges. The issue demands a comprehensive reevaluation of current approaches and an emphasis on media education as a cross-*

ISSN 2410-0897 (Print)
ISSN 3041-1289 (Online)

cutting component of early education.

Purpose. *The aim of this article is to explore the theoretical foundations of developing media literacy as a key competence in primary school students, considering age-specific cognitive, emotional, and social characteristics. The study seeks to define the core components of media literacy relevant to the digital age and determine strategies for its systematic integration into educational practice.*

Methods. *The study employs a theoretical and conceptual analysis of scientific literature, educational standards, and existing pedagogical models in the field of media literacy. Comparative methods were used to evaluate international approaches (notably Finnish, American, and Turkish experiences), and content analysis was conducted on Ukrainian normative documents and curricula, including the "I Explore the World" course and the "I in the Media Space" program.*

Results. *The research identifies media literacy in primary education as an integrative competence that combines critical thinking, ethical media use, and digital creativity. The author outlines essential components of media literacy, such as the ability to distinguish between factual and manipulative content, evaluate the credibility of information sources, understand the motives behind media messages, and create personal media content responsibly. A key emphasis is placed on the teacher's role as a media facilitator and digital mentor. The findings highlight that effective media literacy development requires a holistic educational ecosystem that includes school, family, and media communities. Practical examples from Ukrainian and Finnish practices demonstrate that early media education can be embedded into various subjects and extracurricular activities, ensuring sustained and meaningful learning outcomes.*

Originality. *This study contributes to the understanding of media literacy as a formative element of primary education, emphasizing its role in shaping a child's informational sovereignty. The originality lies in the proposed multidimensional model of media literacy for primary students that integrates cognitive, ethical, and creative aspects. Furthermore, the article highlights the pedagogical potential of family-based media projects and the involvement of media professionals in school-based initiatives.*

Conclusion. *Developing media literacy in primary school students is essential for fostering responsible, critical, and emotionally aware citizens of the information society. The study recommends the integration of media education across all subjects, the establishment of long-term training programs for teachers, and the implementation of flexible, adaptive media projects. These efforts will ensure that media literacy becomes not a theoretical goal, but a practical tool for navigating the challenges of digital transformation.*

Key words: *media literacy, primary school students, digital transformation, critical thinking, information security, media education, media competence*

References

1. Common Sense Media. (2020). *The Common Sense Census: Media use by kids age 0–8*. https://www.commonsensemedia.org

2. Ofcom. (2024). *Children and parents: Media use and attitudes report 2023*. https://www.ofcom.org.uk

3. UNESCO. (2019). *Behind the numbers: Ending school violence and bullying*. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. https://www.unicef.org/media/66496/file/Behind-the-Numbers.pdf

4. Potter, W. J. (2021). *Media literacy* (10th ed.). SAGE Publications.

5. Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy. (2018). *Derzhavnyi standart pochatkovoi osvity* [State standard of primary education]. Kyiv: MON Ukrainy. https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/Book-DSPO-2018.pdf [in Ukrainian]

6. Naidionova, L. A., & Sliusarevskyi, M. M. (Eds.). (2016). *Kontseptsiia vprovadzhennia mediaosvity v Ukraini (nova redaktsiia)* [The concept of media education implementation in Ukraine (updated edition)]. Instytut sotsialnoi ta politychnoi psykholohii NAPN Ukrainy. https://www.aup.com.ua/uploads/files/concept-media-education-ukraine-2016.pdf [in Ukrainian]

7. Tanrıverdi, B., & Apak, Ö. (2010). Analysis of primary school curriculum of Turkey, Finland, and Ireland in terms of media literacy education. *Educational Sciences: Theory & Practice, 10*(3), 1191–1213. ISSN 1303-0485

8. UNESCO. (2021). *Global standards for media and information literacy curricula development guidelines*. https://www.unesco.org/sites/default/files/medias/files/2022/02/Global%20Standards%20for%20Media%20and%20Information%20Literacy%20Curricula%20Development%20Guidelines_EN.pdf

9. Starahina, I. P., Volosheniuk, O. V., Mokrohuz, O. P., & Hanyk, O. V. (2021). *Nova ukrainska shkola: Orhanizatsiia mediaosvity v pochatkovii shkoli* [New Ukrainian school: Organization of media education in primary school]. Kyiv: PROPAPIR. [in Ukrainian]

Hobbs, R., & Frost, R. (2003). Measuring the acquisition of media-literacy skills. *Reading Research Quarterly, 38*(3), 330–355. https://doi.org/10.1598/RRQ.38.3.2

Авторське право ©2025 автори, всі права захищено. Автори погоджуються, що ця стаття залишається у відкритому доступі на умовах Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License.

Отримано редакцією 25.07.2025 р.
Прийнято редакцією 25.08.2025 р.
Опубліковано 1.09.2025 р.